

alpinist. V Himalaji še ni bil. Pisanje je nastajalo brzkone po naključju, kot rezultat navdušenja nad prebiranjem tujih del. Knjiga je lahko dopolnilo himalajski literaturi pri nas, v Srbiji pa bi morala navdušiti vsakogar, ki ga zanimajo vratolomna dejanja, čeprav potencialni bralec morda ne ve nič o »osvajalcih nekoristnega sveta«. Zgodbe o prvih in preostalih pač najbolj atraktivnih vzponih na najvišje himalajske vrhove so »očističene« manj pomembne fotografije, tako da zapise o usodah posameznih ekspedicij prebiramo kot napeto pustolovščino.

Opazen delež imajo podvigi naših alpinistov — prvenstvena na Everestu, **Česnov** sto vzpon v južni steni Lotseja, osvojitve Makaluja... Zanimivo je, da so odprave označene kot jugoslovanske in alpinisti so Jugoslovani. V knjigi ni podatkov o dejavnosti naših alpinistov v Himalaji po razpadu SFRJ oziroma po letu 1990, kajti med Slovenijo in Srbijo je zazijala »razpoka« in prekinila tudi stike, ki s politiko (in vojno) nimajo nobene povezave.

Knjiga »Najvišje gore sveta« je izšla v samozaložbi in zaradi oteženih okoliščin z nekajletno zamudo. Ima sicer nekaj pomanjkljivosti (brez kazala, brez skic...), krasijo pa jo številne izvrstne fotografije himalajskih orjakov. Polovico vseh posnetkov so prispevali naši alpinisti.

Knjiga je nastajala v izrednih okoliščinah — v času poostrenih kazenskih ukrepov proti Srbiji. Zato je že sam izid praveca založniški podvig avtorja in njegovih prijateljev, ki so pripomogli k »rojstvu« knjige. Med njimi sta tudi **Franci Savenc** in **Tone Škarja**.

Vladan Vukašinović v prizadevanjih za izdajo in promocijo »Najvišjih gorá sveta« ni dobil podpore niti v alpinističnih, niti v planinskih krogih v Srbiji. Deležen je bil kvečjemu začudenja (in zavisti). Vendar je avtor s predstavitvami svoje knjige v domačih sredstvih obveščanja veliko storil za popularizacijo te dejavnosti, ki v Srbiji stagnira ali bolj rečeno — zamira.

Knjigo Vladana Vukašinovića »Najvišje gore sveta« je mogoče naročiti na naslov: **Romana Stakne**,

Rudarjeva 31, 62393 Črna na Koroškem (tel. 0602-35-110/262), ali kupiti v ekonomatu Planinske zveze Slovenije na Dvorčakovi 9 v Ljubljani.

Matej Šurc

Turistične kmetije na planinskih poteh

Slovenska planinska pot poteka od Maribora prek Pohorja, Uršlje gore, Kamniško-Savinjskih Alp, Karavank, Julijskih Alp, Cerkljanskega hribovja, Trnovskega gozda, Brkinov in Krasa do Jadranskega morja pri Ankaranu. Na poti je 54 planinskih koč, kjer si planinci lahko odpočijejo in jedo. Na daljših turah se popotniki lahko ustavijo tudi v mestih in vaseh v dolinah med gorstvi, v zadnjih letih pa tudi na turističnih kmetijah, ki jih je v Sloveniji že prek 150.

Zadružna turistična agencija Vas vsako leto izda ličen katalog, ki je po svoji vsebini, obsegu in opremljenosti praznoprav dostojen vodnik po slovenskih turističnih kmetijah. Poleg kratke predstavitve Slovenije in značilnosti vseh njenih pokrajin prinaša tabelaričen pregled vseh teh kmetij odprtih vrat z do 20 podatki o turistični ponudbi. Na dveh dvostranskih zemljevidih Slovenije so v katalogu označene vse turistične kmetije in vse vinske ceste pri nas. V glavnem delu vodnika so zapisani popolni naslovi vseh omenjenih domačij, ki so prikazane na lepih večbarvnih slikah z okolico, pogosto pa tudi z gorskimi velikani v ozadju.

Nekatere med temi kmetijami ležijo prav na Slovenski planinski poti. Tako so v Robanovem kotu (do 670 m) in na Zgornjem Jezerskem (do 1042 m) kar po tri take domačije. V nadaljevanju poti naletimo na take postojanke še na Idrijskih Ledinah (800 m), na Sinjem Vrhu (1000 m) nad Ajdovščino in v Razdrtem (550 m). Nekatere domačije so v neposredni bližini naše poti in bodo dobrodošle planincem, ki ne bodo hodili po začrtani poti od začetka do konca, ampak bodo prišli na to pot kje vmes. Tako je v Planici pod Mariborskim Pohorjem prva taka kmetija, na Zreškem Pohorju pod Roglo so kar štiri (do 944 m), v

okolici Tržiča sta dve (do 1070 m), nato pa še po ena na nadmorski višini 1000 m na Planini pod Golico in na nadmorski višini 1100 m na Podporeznu. Pohodnikom in planincem bodo dobrodošle tudi druge domačije, ki jih najdemo ob Razširjeni slovenski planinski poti (pod Košuto, pod Žavcerjevimi vrhom, na poti iz Ljutomera na Jeruzalem, pod Gradiščem pri Stični, na Gorjancih in na Rakitni ter še na drugih planinskih poteh). Še posebno veliko

Pri Podhočarju — 1100 m nad morjem (Milena Frelih, 65243 Podbrdo, Podporezen 5) je najvišje ležeča turistična kmetija v Sloveniji

jih je v okolici Bleda in Bohinja, v Logarski dolini, na Libeliški gori na Koroškem, v okolici Mozirja, Kobarida in Tolmina pod Krnom ter v Škofjeloškem hribovju. Posamezne kmetije, kjer sprejmejo planince, so tudi v vseh drugih slovenskih pokrajinah.

Ciril Velkovrh

Mladi v gorništvu

Mladinska komisija pri PZS je ob svoji 40-letnici izdala knjigo, ki je namenjena kot gradivo za Zbor načelnikov mladinskih odsekov (MO), z naslovom Mladi v gorništvu in gorniški organizaciji (oktober 1995, uredil **Borut Peršolja** s sodelavci).

V zgodovinskem pregledu dela z mladimi v gorniški organizaciji so navedeni podatki od ustanovitve SPD, mejnika aprila 1956, ko je bila ustanovljena komisija za mladinska vprašanja pri PZS in sprejet sklep o ustanavljanju mladinskih odsekov (MO) pri PD, pa vse do danes, ko je družina dobila enakovredno mesto v vzgojno izobraževalnem procesu mladih gornikov in gornic. Vzgoja je povezana tudi s šolskim sistemom; med drugim gre za uvajanje šport-

nih dni s planinsko tematiko in povezavo z UIAA. V poglavju Mladi v gorništvu danes so zapisana razmišljanja, kako naj gre naprej s samostojno krovno organizacijo znotraj PZS. Navedeni so cilji (smotri) gorniške vzgoje in izobraževanja, načela vzgoje v gorniški organizaciji (kvaliteta, kvantiteta), vsebina gornišva kot rekreacije in načina življenja ter večja avtonomnost mladih.

Zapisali so cilje gorniške vzgoje in izobraževanja. Ponujajo program, ki gradi pozitivno osebnost, vendar ne trenirajo poslušnega državljana. Zagotavljajo odprtost, pestrost in kritičnost do dogajanja in samega sebe. Program za delo v planinskih skupinah predvideva šest skupin in za vsako opredeli svoj program dela. Tako naj bi sedaj obdelali teoretična in praktična znanja (male) gorniške šole za otroke od 9 do 12 let, naslednja skupina (12 do 15 let) naj osvoji gornišvo kot moto za življenje v naravi in ta program zaključí s pridobitvijo zlatega znaka. Sledi zapis o izobraževanju strokovnih kadrov, kjer je omenjeno dosedanje izobraževanje in kategorizacija vodnikov. Poseben problem je tu z mentorji.

Še beseda o Planinski šoli kot knjižici (prva izdaja 1977, druga 1983) in šoli. — Planinsko šolo je potrebno uskladiti s sposobnostjo dojevanja mladih in upoštevati, katera znanja (pojme), ki so potrebna za varno hojo v gore, so in bodo v času obveznega šolanja še pridobili. Zapisano je: »Programi za posamezne planinske skupine (PS) so starostno prilagojeni in usklajeni s programi rednih šol.« Je to potem že osnovni standard planinske vzgoje? Bomo na tem osnovnem programu PŠ nadgrajevali vse druge učne vzgojne programe v PZS? Je to tudi program za izobraževanje odraslih? Sedanja knjižica PŠ je bila namenjena za otroke od 5. do 8. razreda — torej morda zadnji triadi? Planinska šola je naša samovzgoja, ki bi jo moral obvladati sleherni posameznik, ki zahaja v gore, saj je to povezano z vprašanjem odgovornosti.

Vsak planinec mora dobro obvladati znanja in veščine, ki so potrebne pri planinarjenju, ter jih

prenašati na druge. Če pomeni planinska izobraženost pridobljeno in osvojeno znanje ter veščine, ki so pri tem potrebne, pomeni vzgojenost zavedanje in dosledno upoštevanje naučenega pri planinarjenju. Vsak lahko hodi v gore, član ali nečlan PZS — toda član bi moral biti za to ustrezno izobražen in vzgojen, mar ne?

Za zaključek poda knjiga časovne korake do nove organiziranosti in vsebine. Predstavitvev programov bi bila pomladi 1997. leta.

B. J.

Kraški Rakov Škocjan

V gozdovih med Cerkniskim in Planinskim poljem se pod gorskim hrbtom Javornikov skriva slikovita dolina Rakov Škocjan. Sredi divje zakraselega sveta, kjer le gozd zakriva podobo brezvodne kraške pustinja, nas preseneti mirna gladina potoka Raka, ki ga obdajajo senožeti. Če se odpravimo iskat izvir potoka, pridemo do ogromnih udornic in jame, iz katere izvira, nizvodno pa najdemo temno žrelo ponorne jame. Dolina, ki je dolga okoli dva kilometra in pol, je edinstvena, saj so na tako majhnem prostoru zbrani številni kraški pojavi v značilnih oblikah; med njimi sta najbolj znamenita dva naravna mostova.

Tako je v uvodu knjižice »Rakov Škocjan in naravoslovna učna pot« predstavljen Rakov Škocjan, ki je dobil ime po rečici Rak in po cerkvi svetega Kancijana, postavljeni pri Velikem naravnem mostu domnevno ob prehodu iz 15. v 16. stoletje, danes pa so od nje vidne le še ruševine.

Kdor bi želel na razmeroma prav majhnem prostoru v naravi spoznati kar največ kraških pojavov, bo šel v Rakov Škocjan, kamor se z avtom pripeljemo z avtomobilske ceste iz Ljubljane, ko zapeljemo z nje na Uncu, se peljemo skozi ta kraj in na koncu vasi zavijemo desno proti Postojni, po dveh kilometrih pa pripeljemo na križišče, kjer nas tabla usmeri v Škocjan. Iz cerkniške smeri se peljemo do Podskrajnika in levo proti Zeljšam, po enem kilometru zavijemo v križišču na levo in po 300

metrih na desno, pa smo spet pri kažipotu, ki nas prav usmeri.

Naravoslovna učna pot se začne na vzhodni strani doline, pri Malem naravnem mostu, kjer Rak izvira iz Zelških jam. Po ogledu udornice se odpravimo ob desnem bregu potoka, nasproti hotela pa ga prečimo po brvi in nadaljujemo po levi strani struge do Velikega naravnega mostu in ponornega dela v Tkalcí jami. Nato se povzpemo še na Veliki naravni most in k ruševinam cerkvice svetega Kancijana, kjer se naša učna pot konča. Pot je dolga tri kilometre in ima na površnem in ponornem delu doline dva kratka strma spusta v udornice, kar pa lahko obiskovalci, ki težje hodijo, tudi pustijo, saj se je treba vrniti po isti poti. Popotniki po tej poti se na izhodišče in k svojemu avtu lahko vmejo po krožni cesti po levi ali desni strani doline, bolj pa avtorji vodnika priporočajo sprehod po poti ob desnem bregu Raka nazaj do hotela in nato po levem bregu mimo izvira Prunkovec, naprej do izvira Raka nasproti ruševin Rakovske žage in navzgor do ceste in parkirišča. Ta del poti je dolg dva kilometra in pol ter je tudi opremljen z urejenimi prostori za počitek s kurišči (sicer je v tej slovenski prirodni znamenitosti, ki je kot taka tudi ustrezno zavarovana, prepovedano kurjenje). Za celotno učno pot skupaj z vrnitvijo do avtomobila potrebujemo približno štiri ure. Celotna naravoslovna pot, ki ima 14 točk, je opremljena s kažipotí.

Vodnik »Rakov Škocjan in naravoslovna učna pot« je s pomočjo več sofinancerjev izdal Ljubljanski regionalni zavod za varstvo narave in kulturne dediščine. Besedilo je pripravil **Stanko Silan** skupaj s še štirimi soavtorji. Knjižica je tiskana na okolju prijaznem papirju v nakladi 4000 izvodov, poleg slovenske pa so na voljo tudi prevodi v angleškem, nemškem in italijanskem jeziku. V vodniku so vse podrobne informacije o predelu, ki ga opisuje. Izkupiček od prodaje vodnika je namenjen za delovanje Slovenskega sklada za naravo, neprofitne organizacije, ki moralno in materialno podpira projekte raziskovanja in varovanja narave.

M. R.